

ВІДЗИВ

на дисертацію Доцевич Тамілії Іванівни на тему «**Метакогнітивна компетентність суб'єкта педагогічної діяльності у вищій школі**», подану в спеціалізовану вчену раду Д.26.453.02 в Інституті психології імені Г.С. Костюка НАПН України и на здобуття наукового ступеня доктора психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Актуальність теми дисертаційного дослідження Доцевич Тамілії Іванівни «Метакогнітивна компетентність суб'єкта педагогічної діяльності у вищій школі» обумовлена проблемою визначення психологічної специфіки метакогнітивної компетентності викладача, яка є передумовою ефективності його педагогічної діяльності.

Робота, поза сумнівом, актуальна як з теоретичної, так і з практичної точки зору. *Теоретичне* значення цієї дисертації міститься в тих відповідях, які Т.І. Доцевич дає на три питання про особливості метакогнітивної компетентності. По-перше, у чому полягає психологічний зміст метакогнітивної компетентності суб'єкта педагогічної діяльності? По-друге, яка роль особистісних та когнітивних чинників у її становленні? По-третє, як педагогічна рефлексивність викладача може впливати на розвиток його метакогнітивної компетентності?

У *практичному* плані це дослідження дає можливість по-новому шукати відповіді на такі питання, що хвилюють практичного психолога вищої школи. Це, наприклад, питання про те, яке місце посідає метакогнітивна компетентність у структурі педагогічної діяльності викладача? Які конкретні умови та чинники її стихійного становлення та цілеспрямованого розвитку? Які методи діагностики і розвитку можна застосовувати практичним психологом вищої школи для емпіричного дослідження та психологічного супроводу становлення метакогнітивної

компетентності викладачів? На усі ці питання Тамілія Іванівна дає досить послідовні, логічно обґрунтовані і підкріплені емпіричними даними відповіді.

Цінним у роботі є те, що Доцевич Т.І. використовує не тільки загальноживані методики діагностики метакогнітивних якостей та здатностей, а й розроблює нові, які відповідають вимогам сучасності та завданням, поставленим у дисертаційному дослідженні.

Структура роботи традиційна. Вступ містить усі необхідні пункти. У ньому чітко сформульовані мета, об'єкт, предмет і завдання дослідження, охарактеризовані методологічні основи і методичний інструментарій роботи.

Не викликає заперечень трактування новизни. Усі сім пунктів новизни, позначені у вступі, підтверджено як в ході теоретичного аналізу, так і за допомогою власних експериментів автора.

Вивчення теоретичної частини роботи переконує в компетентності дисертантки, її знайомстві з широким кругом важливих літературних джерел з загальної, вікової та педагогічної психології. З упевненістю можна констатувати, що на сьогодні теоретична частина дисертації Т.І. Доцевич містить один з найбільш повних оглядів західної та вітчизняної літератури з проблеми метакогнітивної компетентності.

Дисертантка продемонструвала розвинену здатність до узагальнення складного теоретичного та емпіричного матеріалу у запропонованій концептуальній моделі структури метакогнітивної компетентності суб'єкта педагогічної діяльності у вищій школі. Структура метакогнітивної компетентності викладача автором розглядається як єдність характеристик його метакогнітивного досвіду та метакогнітивних здатностей і підкріплюється відповідним діагностичним комплексом.

Таким чином, наукові положення теоретико-методологічної частини роботи повною мірою обґрунтовані адекватною методологічною і

теоретичною орієнтацією автора, опорою на новітні теоретичні положення в області, що вивчається.

У належній мірі обґрунтованими є і власні емпіричні знахідки автора, оскільки методи і методика дослідження відповідають його предмету і цілям. Дослідницька вибірка репрезентативна. Математико-статистична обробка цілком коректна і відповідає природі отриманих даних.

Дисертаційна робота виконана у відповідності з науково-дослідною роботою кафедри практичної психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «Психологія розвитку суб'єктів педагогічного процесу» (номер державної реєстрації 0111U008875).

В експериментальній частині роботи вперше автором дослідження побудовано концептуальну модель метакогнітивної компетентності суб'єкта педагогічної діяльності, яка включає метакогнітивні здатності (метапам'ять, метамислення, металінгвістичні здібності, метакреативність) та характеристики метакогнітивного досвіду діяльності (метакогнітивна усвідомленість, метакогнітивна активність, метакогнітивні знання). Автором виявлено факторну структуру метакогнітивної компетентності суб'єкта педагогічної діяльності, яка включає компоненти рефлексивної компетентності у метапізнанні, метамнемічної та металінгвістичної компетентності.

Було визначено мотиваційні, емоційні та когнітивні чинники метакогнітивної компетентності суб'єкта педагогічної діяльності вищої школи. Т.І. Доцевич було також охарактеризовано метакогнітивну компетентність суб'єкта педагогічної діяльності вищої школи як форму реалізації педагогічної рефлексивності. Показано стильові особливості пізнавальної та регулятивної сфер суб'єкта педагогічної діяльності вищої школи шляхом визначення їх як детермінант метакогнітивної компетентності. Надано психологічну характеристику компетентності

суб'єкта педагогічної діяльності вищої школи через застосування можливостей метакогнітивного підходу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що автором створено методики діагностики педагогічної рефлексивності та педагогічної саморегуляції викладача вищої школи, визначено можливості застосування експериментально-інтроспективної методики дослідження метапам'яті для викладачів вищої школи, адаптовано та стандартизовано методику діагностики мотиваційних стратегій учіння студентів (MSLQ) Р. Pintrich, W. McKeachie, створено програму психологічного супроводу розвитку метакогнітивної компетентності майбутніх викладачів, які можуть використовуватись у практиці психологічної служби вищих навчальних закладів.

Повнота і рівень опублікованих результатів дисертації забезпечена певною кількістю наукових праць, а саме: 25 статей у фахових та наукометричних виданнях, 1 монографія, 6 статей у інших виданнях.

Все вище сказане дає підстави стверджувати, що дисертаційна робота Доцевич Т.І. є завершеним самостійним дослідженням, за своїм змістом відповідає спеціальності 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія та профілю ради, за яким їй надано право проведення захисту.

Проте дисертація не позбавлена певних недоліків.

1. В пункті 3 новизни зазначено, що було досліджено психологічні чинники становлення метакогнітивної компетентності, а саме емоційні, мотиваційні та когнітивні. Проте у 3 розділі при характеристиці виявлених чинників, поряд з ними, іде мова про професійний педагогічний стаж. Слід було б більш детально проаргументувати, як дані про педагогічний стаж можуть доповнити картину чинників метакогнітивної компетентності.

2. На нашу думку, недостатньо обґрунтованим виявилось віднесення рольової компетентності до регулятивних характеристик викладачів.

3. Нетиповим є те, що автор надає аналіз результатів констатувального дослідження метакогнітивної компетентності майбутніх

викладачів у завершальному розділі дисертації, присвяченому програмі психологічного супроводу. Було б доцільним подати аргументацію цього.

4. Автор вказує на ключову роль метапам'яті у розвитку метакогнітивної компетентності, однак не представляє результати динаміки метамнемічних здатностей у контрольних зрізах.

Відмічені недоліки не знижують загального позитивного враження від дисертаційної роботи Т.І. Доцевич. Висновки дисертації відповідають меті і завданням дослідження, а текст автореферату – тексту дисертації. Таким чином, на захист представлена самостійна, завершена, цілісна науково-дослідна робота з актуальної проблеми психологічних чинників, структури, динаміки становлення і цілеспрямованого розвитку метакогнітивної компетентності суб'єкта педагогічної діяльності у вищій школі. Дисертантка продемонструвала високий рівень професійних умінь аналізувати і систематизувати теоретичний і емпіричний матеріал.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю нових положень дисертація Доцевич Тамілії Іванівни на тему «Метакогнітивна компетентність суб'єкта педагогічної діяльності у вищій школі» відповідає вимогам МОН України щодо докторських дисертацій, а його автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора психологічних наук зі спеціальності 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент –

доктор психологічних наук,
професор, завідувач кафедри
іноземних мов

Харківського національного
університету будівництва і архітектури

 Сергєва Т.В.

